

Lieta C-244/20.

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2020. gada 8. jūnijs

Iesniedzējtiesa:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 28. maijs

Apelācijas sūdzības iesniedzēja:

F.C.I.

Atbildētāja apelācijas tiesvedībā:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Pamatlietas priekšmets

Apelācijas sūdzību iesniedza *FCI* (turpmāk tekstā – “apelācijas sūdzības iesniedzēja”) par *Juzgado de lo Social n.º 1 de Reus* [Reusas Darba un sociālo lietu tiesa] (Spānija) 2018. gada 12. decembra spriedumu, ar ko tika noraidīts viņas pieteikums piešķirt atraithības pensiju sakarā ar viņas kopdzīves partnera nāvi.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Jānoskaidro, vai ar Savienības tiesībām ir saderīga situācija, kurā atbilstoši Spānijas *Tribunal Constitucional* [Konstitucionālās tiesas] spriedumam un tā rezultātā turpmāk izdarītajiem tiesību aktu grozījumiem pārdzīvojušiem kopdzīves partneriem, kas dzīvo Katalonijā, ir liegtas tiesības saņemt atraithības pensiju vai arī viņiem ir būtiski apgrūtināta piekļuve šim pabalstam, jo nav izpildīta formāla prasība.

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai Padomes Direktīvas 79/7 (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos 3. panta 2. punkts, no kura piemērošanas jomas ir izslēgti pabalsti pārdzīvojošiem laulātajiem un ģimenes pabalsti, ir jāatzīst vai jāuzskata par spēkā neesošu, jo tas ir pretrunā tādām Eiropas Savienības tiesību pamatprincipam kā vienlīdzīgas attieksmes pret vīriešiem un sievietēm princips, kas noteikts Līguma par Eiropas Savienību 2. un 3. pantā, Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. pantā un kā pamattiesības – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. panta 1. punktā, kā arī jau sen izstrādātajā un pastāvīgajā Tiesas judikatūrā?
2. Vai Līguma par Eiropas Savienību 6. pants un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. panta 1. punkts, ņemot vērā 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. papildu protokola 1. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts pasākumu kā pamatlietā aplūkotais (kura pamatā ir *Tribunal Constitucional* 2014. gada 11. marta spriedums Nr. 40/2014, kas interpretēts valsts judikatūrā un izpildīts, izdarot grozījumus tiesiskajā regulējumā), kurš – praksē un ņemot vērā vispārēju neinformētību par prasību reģistrēt [partnerattiecības] un pielāgošanās laikposma tās izpildei neesamību – pirmajā posmā padarīja par neiespējamu un vēlāk būtiski apgrūtināja faktiskas kopdzīves partneriem piekļuvi atrašanās pensijai, ko reglamentē Katalonijas Civilkodekss?
3. Vai tāds Eiropas Savienības tiesību pamatprincips kā vīriešu un sieviešu vienlīdzības princips, kas Līguma par Eiropas Savienību 2. un 3. pantā ir nostiprināts kā pamatvērtība, un diskriminācijas dzimuma dēļ aizliegums, kas atzīts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pantā kā pamattiesības, skatot tos kopsakarā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts pasākumu kā pamatlietā aplūkotais (kura pamatā ir *Tribunal Constitucional* 2014. gada 11. marta spriedums Nr. 40/2014, kas interpretēts valsts judikatūrā un izpildīts, īstenojot tiesiskā regulējuma reformu), kurš – praksē un ņemot vērā vispārēju neinformētību par prasību reģistrēt [partnerattiecības] un pielāgošanās laikposma tās izpildei neesamību – pirmajā posmā padarīja par neiespējamu un vēlāk būtiski apgrūtināja kopdzīves partneriem piekļuvi atrašanās pensijai, ko reglamentē Katalonijas Civilkodekss, kaitējot daudz lielākam skaitam sieviešu nekā vīriešu?
4. Vai diskriminācijas aizliegums “dzimšanas” dēļ vai alternatīvi saistībā “ar piederību nacionālai minoritātei” kā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. panta 1. punktu, skatot to kopsakarā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14. pantu, aizliegtās diskriminācijas iemesli vai “pamati” ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts pasākumu kā pamatlietā aplūkotais (kura pamatā ir *Tribunal Constitucional* 2014. gada 11. marta spriedums Nr. 40/2014, kas interpretēts valsts judikatūrā un izpildīts, īstenojot tiesiskā regulējuma reformu), kurš – praksē un ņemot vērā vispārēju neinformētību par prasību reģistrēt

[partnerattiecības] un pielāgošanās laikposma tās izpildei neesamību – pirmajā posmā padarīja par neiespējamu un vēlāk būtiski apgrūtināja kopdzīves partneriem piekļuvi atrašanās pensijai, ko reglamentē Katalonijas Civilkodekss?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līgums par Eiropas Savienību (LES)

2. pants, 3. panta 3. punkta otrā daļa un 6. pants.

Eiropas Savienības Pamattiesību harta

17. panta 1. punkts, 21. panta 1. punkts, 33. panta 1. punkts, 34. panta 1. punkts, 52. panta 1., 2., 3. un 7. punkts.

Paskaidrojumi attiecībā uz Pamattiesību hartu: paskaidrojums attiecībā uz 17. pantu un paskaidrojums attiecībā uz 21. pantu.

Padomes Direktīva 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos.

1. pants, 2. pants, 3. panta 1., 2. un 3. punkts, 4. pants un 5. pants.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Ley General de la Seguridad Social [Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums](redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2007. gada 4. decembra Likumu 40/2007 un kas bija spēkā līdz tās atcelšanai ar Karaļa dekrētlukumu 8/2015)

174. pants. Atrairnības *pensija*. 3. punkts.

Ley General de la Seguridad Social [Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums] (jaunākajā spēkā esošajā redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2015. gada 30. oktobra Karaļa dekrētlukumu 8/2015)

221. pants. Atrairnības *pensija kopdzīves partneriem*. 2. punkts.

“Šā panta izpratnē par faktisku kopdzīvi uzskata līdzīgi laulāto attiecībām veidotas attiecības, kurās partnerus, kam nav liegts slēgt laulību, nevieno laulības saites ar citu personu un kas, iesniedzot atbilstošu reģistrācijas apliecību, pierāda tieši pirms kopdzīves partnera nāves pastāvējušu stabilu, acīmredzamu un nepārtrauktu kopdzīvi, kas ilgusi ne mazāk kā piecus gadus.

Faktiskas kopdzīves esamību pierāda, iesniedzot apliecību par tās reģistrāciju kādā no dzīvesvietas autonomajās kopienās vai pašvaldībās izveidotajiem īpašajiem

reģistriem vai publisku aktu, kurā ir konstatēta minēto partnerattiecību nodibināšana. Gan minētajai reģistrācijai, gan attiecīgajam publiskajam aktam ir jābūt izsniegtam vismaz divus gadus pirms kopdzīves partnera nāves”.

Código Civil Catalán [Katalonijas Civilkodekss]. *Ley 25/2010, de 29 de julio, del libro segundo del Código Civil de Cataluña, relativo a la persona y la familia* [2010. gada 29. jūlija Likums 25/2010 par personu un ģimeni, Katalonijas Civilkodeksa otrā grāmata]

231-1. panta 1. punkts, 234-1. pants un 234-2. pants.

Īss pamatlīstas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Apelācijas sūdzības iesniedzēja pastāvīgi dzīvoja kopā ar savu partneri *JMPG* (turpmāk tekstā – “mirušais kopdzīves partneris”) vairāk nekā divdesmit gadus līdz pat viņa nāves brīdim. Šajās partnerattiecībās piedzima divi bērni: 1994. gada 9. maijā un 1998. gada 3. augustā, kas ir reģistrēti *Libro de Familia común* [Kopējā ģimenes stāvokļa grāmata].
- 2 2017. gada 3. jūlijā viņi lūdza reģistrēt viņus kā kopdzīves partnerus *Registro de parejas estables de Cataluña* [Katalonijas Stabīlu partnerattiecību reģistrā].
- 3 2017. gada 16. augustā [apelācijas sūdzības iesniedzējas] kopdzīves partneris nomira, un apelācijas sūdzības iesniedzēja iesniedza pieteikumu piešķirt viņai atrašanās pensiju, ko *Instituto Nacional de la Seguridad Social* [Valsts sociālā nodrošinājuma iestāde] (turpmāk tekstā – “*INSS*”) noraidīja ar 2017. gada 25. oktobra lēmumu, pamatojoties uz to, ka nebija izpildītas divas prasības, proti, netika pierādīts minimālais piecu gadu kopdzīves laikposms un viņi nebija oficiāli atzīti par kopdzīves partneriem divus gadus pirms viņas kopdzīves partnera nāves. *INSS*, izskatījusi apelācijas sūdzības iesniedzējas iesniegto administratīvo sūdzību, 2018. gada 6. februārī pieņēma galīgu lēmumu, atstājot negrozītu iepriekš pieņemto lēmumu.
- 4 Apelācijas sūdzības iesniedzēja cēla prasību *Juzgado de lo Social n.º 1 de Reus*, kas ar 2018. gada 12. decembra spriedumu to noraidīja, pamatojoties uz to, ka, lai arī bija pierādīta stabīlas un acīmredzamas faktiskas kopdzīves esamība, tomēr nebija izpildīta prasība par partnerattiecību reģistrāciju divus gadus pirms [viņas kopdzīves partnera] nāves.
- 5 Abi kopdzīves partneri pirms kopdzīves uzsākšanas bija precējušies ar citiem partneriem. Apelācijas sūdzības iesniedzējas laulība izbeidzās 2014. gada 3. maijā sakarā ar viņas laulātā nāvi. Saistībā ar mirušā kopdzīves partnera laulību 1984. gada 7. maijā tika atzīta laulāto atšķiršana, un nav iespējams konstatēt, ka tā šobrīd būtu tikusi šķirta.
- 6 Apelācijas sūdzības iesniedzēja par iepriekš minēto Darba un sociālo lietu tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 7 Attiecīgajos procesuālajos rakstos, kas iesniegti pēc iesniedzējtiesas lūguma izteikt apsvērumus par iespēju uzsākt prejudiciāla nolēmuma tiesvedību Eiropas Savienības Tiesā, apelācijas sūdzības iesniedzēja pauda tam savu piekrišanu, savukārt INSS iebilda pret to, uzskatot, ka apgalvotās diskriminējošas sekas neesot radušās.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 8 Ar *Ley 40/2007 de 4 de diciembre, de medidas en materia de Seguridad Social* [2007. gada 4. decembra Likumu 40/2007 par Sociālā nodrošinājuma pasākumiem] tika pieņemta *Ley General de la Seguridad Social* [Vispārējā sociālā nodrošinājuma likuma] (turpmāk tekstā – “LGSS”) 174. panta jaunā redakcija, tā 3. punktā nosakot, ka tā sauktie “faktiskas kopdzīves partneri” var saņemt atraitības pensiju, kas līdz šim bija rezervēta tikai laulātajiem, ja viņi izpilda nosacījumus attiecībā uz iemaksām sociālā nodrošinājuma sistēmā un papildu prasību attiecībā uz pārdzīvojušā partnera ekonomisko atkarību no mirušā. Saskaņā ar minēto punktu “par faktisku kopdzīvi uzskata līdzīgi laulāto attiecībām veidotas attiecības, kurās partnerus, kam nav liegts slēgt laulību, nevieno laulības saites ar citu personu un kas, iesniedzot atbilstošu reģistrācijas apliecību, pierāda tieši pirms kopdzīves partnera nāves pastāvējušu stabilu, acīmredzamu un nepārtrauktu kopdzīvi, kas ilgusi ne mazāk kā piecus gadus”.
- 9 Tā paša 174. panta 3. pantā bija noteikts, ka “faktiskas kopdzīves esamību pierāda, iesniedzot apliecību par tās reģistrāciju kādā no dzīvesvietas autonomajās kopienās vai pašvaldībās izveidotiem īpašiem reģistriem vai publisku aktu, kurā ir konstatēta minēto partnerattiecību nodibināšana [...], [un kas ir izsniegts] vismaz divus gadus pirms mirušā kopdzīves partnera nāves”. Turpinājumā tika ieviests būtisks izņēmums, minētā punkta **piektajā** un **pēdējā daļā** nosakot, ka “autonomajās kopienās, kurās ir savas civiltiesības, saistībā ar iepriekšējā punktā minēto prasību kopdzīves partnera atzīšanu un apstiprināšanu veic saskaņā ar īpašiem noteikumiem”.
- 10 Katalonija ir teritorija, kurā vēsturiski vienmēr pastāvēja savas civiltiesības, kas pašlaik ir apkopotas Katalonijas Civilkodeksā, kura tiesību normas ir piemērojamas prioritāri salīdzinājumā ar citiem tiesību aktiem, tostarp ar Spānijas Civilkodeksu. Neregistrētas partnerattiecības vai faktisku kopdzīvi Katalonijā reglamentē Katalonijas Civilkodeksa 234. pants. 234.-1. pantā “Stabilas partnerattiecības” ir noteikts, ka “divas personas, kas dzīvo kopā laulībai līdzīgās attiecībās, uzskata par stabiliem kopdzīves partneriem šādos gadījumos: a) ja nepārtrauktas kopdzīves ilgums ir vismaz divi gadi; b) ja kopdzīves laikā viņiem ir kopīgs bērns vai c) ja šīs attiecības ir oficiāli konstatētas publiskā aktā”. Proti, atšķirībā no LGSS 174. panta 3. punktā noteiktās kārtības, kas ir piemērojama autonomajās kopienās, kurās nav savu civiltiesību, netiek prasīts konstatēt faktisko kopdzīvi publiskā aktā, bet pietiek tikai sniegt pierādījumus par laulībai

līdzīgu kopdzīvi, kas tiesībās ir atzīti par pieņemamiem. Katalonijas sistēmā arī netiek prasīta iespējamās iepriekšējās laulības šķiršana.

- 11 Ar 2014. gada 11. marta spriedumu, kas publicēts 2014. gada 10. aprīļa *Boletín Oficial del Estado (BOE)* (turpmāk tekstā – “*Tribunal Constitucional* spriedums 40/2014”), *Tribunal Constitucional* [Konstitucionālā tiesa] atcēla iepriekš minēto *LGSS* 174. panta 3. punkta **piekto daļu**, atzīstot to par neatbilstošu Konstitūcijai, kurā kā izņēmums no vispārējās sistēmas bija minēti autonomo kopienu, kurās pastāv savas civiltiesības, īpašie noteikumi, lai definētu un apstiprinātu faktisko kopdzīvi, nospriežot, ka tā radīja nevienlīdzīgu attieksmi tiesiskajā regulējumā par atraidnības pensiju atkarībā no tā, kurā autonomajā kopienā dzīvoja pārdzīvojušais kopdzīves partneris, kam nebija attaisnojuma. *Tribunal Constitucional* atzina minēto tiesību normu par spēkā neesošu ar *ex nunc* iedarbību attiecībā uz gadījumiem, kas iestājās pēc sprieduma pasludināšanas dienas, un attiecībā uz procedūrām vai tiesvedībām, kurās nebija pieņemts galīgs tiesas nolēmums vai administratīvs lēmums. Šajā ziņā *Tribunal Constitucional* spriedumā 40/2014 ir minētas divu tādu *Tribunal Constitucional* tiesnešu atsevišķs domas, kuri neatzīst nevienlīdzīgas attieksmes pret kopdzīves partneriem esamību saistībā ar piekļuvi atraidnības pensijai un uzskata, ka tā ir tikai atsauce uz juridisko statusu, kas ir piemērojams viņiem atkarībā no dzīvesvietas.
- 12 Pamatojoties uz šī sprieduma rezolutīvās daļas formulējumu, radās administratīva un tiesas prakse, saskaņā ar kuru no šī brīža nekavējoties kā formāla prasība *ad solemnitatem* tika ieviesta prasība par [faktiskas kopdzīves] reģistrāciju [attiecīgajā] reģistrā vai tās nodibināšanu notāra klātbūtnē divus gadus [pirms kopdzīves partnera nāves], tostarp gadījumos, kad nāve bija iestājusies pirms *Tribunal Constitucional* sprieduma 40/2014 pasludināšanas, bet bija uzsākta tiesvedība, kurā vēl nebija pieņemts galīgs nolēmums.
- 13 Savukārt likumdevējs tikai pusotru gadu pēc *Tribunal Constitucional* sprieduma 40/2014 pasludināšanas grozīja tiesisko regulējumu par atraidnības pensiju, svītrojot no tiesību sistēmas punktu, ko bija atcēlusi *Tribunal Constitucional*. Proti, ar 2015. gada 30. oktobra Karaļa dekrētlikumu 8/2015 tika apstiprināts jauns *LGSS* teksts, kura 221. pantā “Atraidnības pensija kopdzīves partneriem” juridiskais jēdziens “faktiskas kopdzīves partneri” ir definēts tāpat, kā tas bija noteikts *LGSS* 174. panta 3. punktā, bet tajā vairs nav paredzēts izņēmums attiecībā uz autonomajām kopienām, kurām ir savas civiltiesības. Turklāt Katalonijas Autonomās valdība nereaģēja uz jauno situāciju līdz *Decreto ley 3/2015, de 6 de octubre, relativo a la creación del registro de parejas estables de Cataluña* [Katalonijas 2015. gada 6. oktobra Dekrētlikuma 3/2015 par Stabīlu partnerattiecību reģistra izveidi] izsludināšanai. Šis reģistrs sāka darboties tikai no 2017. gada 1. aprīļa.
- 14 Ne *Tribunal Constitucional* spriedums 40/2014, ne likumdevējs neparedzēja pārejas periodu, lai piemērotu minēto *Tribunal Constitucional* judikatūru un jauno formālo prasību attiecībā uz piekļuvi atraidnības pensijai Katalonijā. Neskaitot minētā sprieduma publicēšanu 2014. gada 10. aprīļa *BOE*, Katalonijas

centrālā valdība un autonomās kopienas administrācija neinformēja Katalonijas sabiedrību par nepieciešamību veikt [partnerattiecību] reģistrāciju reģistrā vai nodibināt tās notāra klātbūtnē, lai saņemtu atraitnības pensiju viena no kopdzīves partnera nāves gadījumā.

- 15 Tādējādi jaunajā situācijā, kas radās pēc *Tribunal Constitucional* sprieduma 40/2014 pieņemšanas, kopdzīves partneriem Katalonijā tika liegta piekļuve atraitnības pensijai, sākotnēji tāpēc, ka acīmredzami nebija iespējams pierādīt to reģistrāciju divus gadus pirms [kopdzīves partnera nāves], un vēlāk radās lielas grūtības saņemt šo pabalstu iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ. Katalonijas Dekrētlukuma 3/2015 par Stabīlu partnerattiecību reģistru preambulā ir atzīts, ka “ārkārtas nepieciešamību steidzami pieņemt ierosināto regulējumu nosaka nevienlīdzīga attieksme pret faktiskas kopdzīves partneriem, kam ir piemērojamas Katalonijas Civilt kodeksa tiesību normas, salīdzinājumā ar kopdzīves partneriem citās Spānijas valsts daļās, kurās ir reglamentēts minētais reģistrs, kuriem šī iemesla dēļ ir pierādījumi par [faktiskas kopdzīves] pastāvēšanu.
- 16 Turklāt gan Katalonijā, gan pārējā Spānijas teritorijā atraitnības pensija, neatkarīgi no tā, vai tā piešķirta laulātajam vai faktiskas kopdzīves partnerim, ir izteikti “feminizēts” pabalsts, proti, vairāk nekā 90 % no tā saņēmējiem ir sievietes. Šie statistikas dati pamatlietā netika apstrīdēti, un tie ir izskaidrojami ar tradicionālo pienākumu sadali ģimenēs.
- 17 Kopumā nākamajos gados tūlīt pēc *Tribunal Constitucional* sprieduma 40/2014 pasludināšanas atraitnības pensijas sakarā ar kopdzīves partnera nāvi jauno saņēmēju skaits Katalonijā samazinājās uz pusi – šāds samazinājums nebija konstatējams visā Spānijas valstī.
- 18 Tādējādi *Tribunal Constitucional*, kas rīkojās kā “negatīvs likumdevējs” ne tikai Katalonijā, bet arī Aragonā un Navarrā, izdarīja būtiskus grozījumus šī veida tiesiskajā regulējumā, [un tādējādi] piekļuve atraitnības pensijai tika paredzēta tikai “tiesībās atzītiem partneriem”, kas bija “reģistrēti faktiskas kopdzīves partneri”, jo bija izpildījuši attiecīgo formālo prasību veikt [partnerattiecību] reģistrāciju reģistrā vai nodibināt tās notāra klātbūtnē. Strikti piemērojot *Tribunal Constitucional* spriedumu 40/2014 un, ņemot vērā neatbilstības Konstitūcijai atzīšanas iedarbību laikā, iesniedzējtiesa saskaņā ar tiesību aktos noteikto prasību atteicās piešķirt atraitnības pensiju pārdzīvojušam kopdzīves partnerim, ja netika izpildīta formāla prasība veikt [partnerattiecību] reģistrāciju reģistrā vai nodibināt tās notāra klātbūtnē, tostarp arī tad, ja nāve bija iestājusies pirms minētā sprieduma pasludināšanas (ja attiecīgajā tiesvedībā nebija pieņemts galīgs nolēmums). 36 no 39 nolēmumiem tika pieņemti tiesvedībā, kurās prasītāja bija sieviete, kas atspoguļoja pabalsta “uz sievietēm vērsto” raksturu, kas turklāt ir balstīts uz pieņēmumu par ekonomisko atkarību.
- 19 Lai gan tiesību aktos ir izslēgta iespēja katram gadījumam atsevišķi elastīgi piemērot *Tribunal Constitucional* spriedumā 40/2014 ietvertā atzinuma par neatbilstību Konstitūcijai un spēkā neesamību (attiecībā uz nepieciešamību

reģistrēt vai notāra klātbūtnē nodibināt partnerattiecības divus gadus pirms kopdzīves partnera nāves) iedarbību laikā, iesniedzējtiesa pauž šaubas par to, vai ievērojamās grūtības Katalonijā piekļūt attiecīgajai atrašanās pensijai aprakstīto apstākļu dēļ, proti, jo netika paredzēts pārejas periods, lai pielāgotos jaunajai tiesību aktos paredzētai prasībai, sabiedrības neinformēšana, kavēšanās izdarīt tiesību aktu grozījumus un izveidot Faktiskās kopdzīves reģistru, nav izraisījušas nevienlīdzības situāciju, kas acīmredzami ietekmē dzimumu, un ir pretrunā Eiropas Savienības tiesībām.

- 20 Proti, ja pārējā Spānijas valsts daļā kopdzīves partneri no 2008. gada 1. janvāra zināja, ka saskaņā ar Likumu 40/2007, ar ko tika noteikts pabalsts, partnerattiecības ir jāreģistrē vai jānodibina notāra klātbūtnē, tad Katalonijā pamatoti bija paļāvība, ka šī prasība nebija obligāta, ņemot vērā LGSS iekļauto atsauci uz Katalonijas īpašiem noteikumiem. Tāpēc, ņemot vērā pamatlietā aplūkotos faktiskos apstākļus, iesniedzējtiesa uzskata, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja un viņas mirušais kopdzīves partneris būtu reģistrējuši savas attiecības, ja viņi būtu bijuši pienācīgi informēti par to, ka tas bija jā dara, lai saņemtu atrašanās pensiju. Šo procedūru viņi faktiski veica 2017. gada jūlijā, kad tika izveidots Katalonijas Stablu partnerattiecību reģistrs.
- 21 Šādu piekļuves pensijai ierobežojumu un no tā izrietošo neiespējamību saņemt uz iemaksām balstītu pensiju, kas ir uzskatāma par atbalstu, varētu uzskatīt par netiešu diskrimināciju saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk tekstā – “Tiesa”) judikatūru, jo, kaut arī tas ir neitrāli formulēts, nelabvēlīgā situācijā ir daudz vairāk sieviešu nekā vīriešu (skat. spriedumu, 2011. gada 20. oktobris, *Brachner*, C-123/10, 56. un 70. punkts; kā arī spriedumus, 2012. gada 22. novembris, *Elbal Moreno*, C-385/11, 29. punkts, un 2017. gada 9. novembris, *Espadas Recio*, C-98/15, 38. punkts). Tādējādi, ja tiktu atzīts, ka aprakstītajos apstākļos *Tribunal Constitucional* spriedums 40/2014 ir radījis situāciju, kas objektīvi ir uzskatāma par netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ, tas iesniedzējtiesai ļautu elastīgāk interpretēt minētajā *Tribunal Constitucional* spriedumā izstrādāto judikatūru un pašlaik spēkā esošo LGSS 221. pantu attiecībā uz atrašanās pensiju, piemērojot Savienības tiesību pārākuma principu, un pēc katras konkrētas situācijas izvērtējuma atzīt tiesības uz minēto pensiju gadījumos, kas iestājušies nākamajos gados pēc *Tribunal Constitucional* sprieduma 40/2014 pasludināšanas, attiecībā uz kuriem ir pilnīga pārlicība, ka atrašanās pensijas pieteikuma iesniedzējam un viņa kopdzīves partnerim/partnerei faktiski nebija iespējas vienlīdzīgos apstākļos ar citiem saņēmējiem citās autonomajās kopienās iegūt informāciju par jauno tiesību normā noteikto prasību, lai piekļūtu šim pabalstam, un to izpildīt.
- 22 Šāds secinājums liek iesniedzējtiesai uzdot pirmo prejudiciālo jautājumu, jo tā uzskata, ka ir jāklieidē tās šaubas par Padomes Direktīvas 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos 3. panta 2. punkta spēkā esamību, ciktāl tajā ir noteikts, ka “šī direktīva neattiecas uz noteikumiem par apgādnieka zaudējuma pabalstiem un ģimenes pabalstiem” kopsakarā ar principu,

ka saskaņā ar minētās direktīvas 4. panta 1. punktu “nepastāv nekāda [...] diskriminācija dzimuma dēļ”. Proti, iesniedzējtiesa jautā, vai tas, ka minētie apgādnieka zaudējuma pabalsti pārdzīvojošiem partneriem ir izslēgti no direktīvas, nav pretrunā vienlīdzīgas attieksmes pret vīriešiem un sievietēm pamatprincipam, kas nostiprināts LES 2. un 3. pantā un LESD 19. pantā, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 21. pantā un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā, kā arī Hartas 33. pantā un 34. panta 1. punktā.

- 23 Turklāt nav jāizmirst, ka saskaņā ar Direktīvas 2006/54 (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos, 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu šīs direktīvas piemērošanas jomā attiecībā uz sociālā arodnodrošinājuma sistēmu ir iekļauti “apgādnieka zaudējuma pabalsti un ģimenes pabalsti”, kas skaidri parāda, ka Direktīvā 79/9 paredzētais izņēmums attiecībā uz līdzvērtīgiem pabalstiem valsts sociālā nodrošinājuma jomā nav ilgtspējīgs un ir novecojis, turklāt ņemot vērā to, ka šajā gadījumā ir aplūkots no iemaksām atkarīgs pabalsts, proti, tā pamatā ir iepriekš veiktas iemaksas).
- 24 Neatkarīgi no atbildes uz jautājumu par [iepriekš minētās tiesību normas] spēkā esamību iesniedzējtiesai arī ir jānoskaidro, vai *Tribunal Constitucional* sprieduma 40/2014 dēļ radusies situācija ir pretrunā Hartas 17. pantam un 21. panta 1. punktam, kuros attiecīgi ir nostiprinātas īpašumtiesības un diskriminācijas aizliegums, tostarp dzimuma, dzimšanas vai piederības nacionālai minoritātei dēļ. Saskaņā ar LES 6. pantu Hartai ir tāds pats juridisks spēks kā Līgumiem.
- 25 Runājot par uzdoto jautājumu atbilstību, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Spānijas tiesību aktiem iesniedzējtiesai ir pienākums piemērot *Tribunal Constitucional* noteikto kritēriju attiecībā uz prasības reģistrēt partnerattiecības divus gadus pirms [kopdzīves partnera nāves] *ex nunc* iedarbību un ka tai nav iespējas nepiemērot *Tribunal Constitucional* spriedumā 40/2014 noteikto. Tāpēc tā varētu elastīgāk piemērot *Tribunal Constitucional* judikatūru un vēlāk pieņemto tiesisko regulējumu par atraitnības pensiju saskaņā ar Savienības tiesību pārākuma principu tikai tad, ja Tiesa uz prejudiciālo jautājumu atbildētu tādējādi, ka aplūkotajā faktiskajā un tiesiskajā situācijā ir aizskartas pamattiesības, kuru interpretācija tiek lūgta.
- 26 Attiecībā uz Tiesas kompetenci izskatīt uzdotos jautājumus, no Tiesas nesenākās judikatūras izriet, ka tai nepārprotami ir šāda kompetence (skat. spriedumus, 2017. gada 13. jūnijs, *Florescu*, C-258/14; 2018. gada 17. aprīlis, *Egenberger*, C-414/16; 2018. gada 6. novembris, *Bauer* un *Brossonn*, C-569/16 un C-570/16, un 2019. gada 19. novembris, AK, C-585/18, C-624/18 un C-625/18). Proti, Tiesa ir nospriedusi, ka, lai piešķirtu privātpersonām subjektīvās tiesības, uz kurām tās var atsaukties [tiesā], pietiek ar konkrētām pamattiesībām un nav nepieciešams, ka tās ir noteiktas citās Savienības vai valsts tiesību normās. Tāpat no minētās judikatūras izriet, ka Tiesai ir jāsniedz Hartā nostiprināto pamattiesību atbilstoša interpretācija, it īpaši tad, ja tās atbilst tiesībām, kas atzītas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (turpmāk tekstā – “ECPAK”). Katrā ziņā

runa ir, pirmkārt, par vienlīdzīgas attieksmes un diskriminācijas dzimuma dēļ aizlieguma principu, un, otrkārt, par sociālā nodrošinājuma pabalstu, – gan viena, gan otra joma ir Eiropas Savienības kompetenču jomā.

- 27 Pirmais jautājums attiecas uz Hartas 17. panta 1. punkta interpretāciju, kurā ir noteikts, ka “ikvienai personai ir tiesības uz īpašumu, kas iegūts likumīgi, tiesības to lietot un atsavināt, kā arī tiesības attiecībā uz to dot rīkojumu savas nāves gadījumam. Nevienam nedrīkst atņemt īpašumu, ja vien tas nav jādara sabiedrības interesēs, kā arī gadījumos un apstākļos, kuri ir paredzēti tiesību aktos, ar noteikumu, ka par zaudējumiem laikus izmaksā taisnīgu kompensāciju. Īpašuma izmantošanu var noteikt ar tiesību aktiem, ciktāl tas nepieciešams vispārējās interesēs.” Atbilstoši Paskaidrojumiem attiecībā uz Pamattiesību hartu šis pants atbilst ECPAK papildu protokola 1. pantam.
- 28 Saskaņā ar Tiesas judikatūru, kurā ir atsauce uz ECT 2011. gada 7. jūlija spriedumu *Stummer* pret Austriju, ja tiesību aktos ir paredzēts automātiski izmaksāt sociālo pabalstu, tie personām, kuras atbilst šiem nosacījumiem, izraisa mantisku interesi, kas ietilpst ECPAK 1. papildu protokola 1. panta piemērošanas jomā; tāpēc tiesības, kas izriet no iemaksām sociālā nodrošinājuma sistēmā, šī panta izpratnē ir īpašumtiesības. Tomēr ar šo pantu garantētās īpašumtiesības nav absolūtas un to īstenošanai var tikt noteikti ierobežojumi, ko pamato Savienības izvirzīti vispārējo interešu mērķi (skat. spriedumu, 2017. gada 13. jūnijs, *Florescu*, C-258/14, 49., 50. un 51. punkts). Šajā ziņā tas ir ļoti uzskatāmi parādīts ECT 2018. gada 8. februāra spriedumā lietā *Nagy* pret Ungāriju, it īpaši tā 80., 82. un 88. punktā.
- 29 Spriedumā 40/2014 *Tribunal Constitucional* savu nolēmumu pamato ar nepieciešamību vienādot piekļuves nosacījumus atrašanās pensijai visās Spānijas valsts autonomajās kopienās. Tāpēc iesniedzējtiesa uzskata, ka, ņemot vērā samērīguma principu, kas ir jāievēro, nosakot jebkādas Hartā nostiprināto pamattiesību ierobežojumus, ir apšaubāms, vai ir pieļaujams tāds atzinums par neatbilstību Konstitūcijai un spēkā neesamību, kura rezultātā administratīvajā un tiesu praksē tūlītēji bija jāpiemēro formāla prasība, tostarp gadījumos, kad kopsdzīves partnera nāve bija iestājusies pirms sprieduma pasludināšanas dienas. Loģiskāks risinājums, kurā tiktu ņemtas vērā attiecīgo personu pamatotas gaidas, būtu paredzēt vismaz divu gadu pārejas periodu, lai pielāgotos jaunai prasībai reģistrēt partnerattiecības vismaz divus gadus [pirms kopsdzīves partnera nāves].
- 30 Tādēļ attiecībā uz “konkrētas lietas individuālo apstākļu – it īpaši minētajos nosacījumos izdarīto izmaiņu – rūpīgu pārbaudi –, lai izvērtētu, vai pastāv būtiskas mantiskas intereses, kas ir pienācīgi noteiktas valsts tiesību aktos”, kā tas ir norādīts ECT 2018. gada 8. februāra sprieduma lietā *Nagy* pret Ungāriju 89. punktā, iesniedzējtiesai ir nepieciešams skaidrojums par to, vai gadījumos, kad rodas pārlicība, ka attiecīgajai personai, kurai bija pilnībā atzītas automātiskas tiesības uz atrašanās pensiju, iestājoties attiecīgajam gadījumam (partnera nāvei), nebija iespējas vai radās lielas grūtības uzzināt jauno formālo prasību vai izpildīt

to iepriekš izklāstīto apstākļu dēļ, ir jāuzskata, ka tika aizskartas ar Hartas 17. pantu nostiprinātās mantiskās intereses.

- 31 Nākamais ar interpretāciju saistītais jautājums attiecas uz diskriminācijas dzimuma dēļ aizliegumu, kas ir nostiprināts kā pamattiesības Hartas 21. panta 1. punktā, skatot to kopsakarā ar LESD 2. un 6. pantu un ECPAK 14. pantu. Nozīme ir arī Direktīvas 79/7 1. pantam atkarībā no atbildes, kas tiks sniegta uz jautājumu par apgādnieka zaudējuma pabalstu izslēgšanas spēkā esamību. “Paskaidrojumā par [Harta]s 21. pantu” ir noteikts, ka šī panta pamatā ir ECPAK 14. pants un, ciktāl tas atbilst minētajam pantam, to piemēro saskaņā ar to. Savukārt ECPAK 14. pantā ir noteikts, ka “šajā Konvencijā minēto tiesību un brīvību īstenošana ir nodrošināma bez jebkādas diskriminācijas, neatkarīgi no dzimuma, rases, ādas krāsas, valodas, ticības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, valstiskās vai sociālās izcelsmes, piederības kādai nacionālajai minoritātei, mantiskā stāvokļa, dzimšanas vai jebkura cita stāvokļa”.
- 32 Tiesa ir nospriedusi, ka pastāv netieša diskriminācija, ja, piemērojot valsts pasākumu, kaut arī tas ir neitrāli formulēts, nelabvēlīgā situācijā ir daudz vairāk sieviešu nekā vīriešu (skat. spriedumus, 2011. gada 20. oktobris, *Brachner*, C-123/10, 56. un 70. punkts un tajos minētā judikatūra; 2012. gada 22. novembris, *Elbal Moreno*, C-385/11, 29. punkts; 2017. gada 9. novembris, *Espadas Recio*, C-98/15, 38. punkts, un 2019. gada 8. maijs, *VVL*, C-161/18).
- 33 Kā tika norādīts, piekļuves ierobežojums atrašanās vietas pensijai kopdzīves partnerim Katalonijā ir izraisījis nevienlīdzības situāciju, kas acīmredzami ietekmē dzimumu, jo runa ir par acīmredzami “galvenokārt sievietēm paredzētu” pensiju, ciktāl, lai arī tas ir formulēts neitrāli, 90 % gadījumu tas ir skāris sievietes, un tādējādi varētu uzskatīt, ka ir radusies netiešas diskriminācijas situācija. Šajā ziņā saistībā ar tādiem apstākļiem kā šajā lietā aplūkoti, kuros *Tribunal Constitucional* spriedums un vēlāk izdarītie tiesību aktu grozījumi (kas ieviesti *LGSS* jaunajā 221. pantā) izraisa nevienlīdzību starp personu grupām, Tiesa ir nospriedusi, ka dalībvalstij kā iespējami diskriminējošās tiesību normas autoram ir jāpierāda, ka minētā tiesību norma atbilst leģitīmam tās sociālās politikas mērķim, ka šis mērķis nav saistīts ar jebkāda veida diskrimināciju dzimuma dēļ un ka izvēlētos līdzekļus pamatoti var uzskatīt par piemērotiem minētā mērķa sasniegšanai (spriedums, 2011. gada 20. oktobris, *Brachner*, C-123/10, 74. punkts).
- 34 Katrā ziņā ir jānorāda, ka, pēc iesniedzējtiesas domām, Tiesai ir atsevišķi jāizvērtē ir divi pasākumi, proti, pirmkārt, *Tribunal Constitucional* pamatlēmums vienādot visās Spānijas valsts autonomajās kopienās piekļuves nosacījumus atrašanās vietas pensijai faktiskas kopdzīves partneriem, nosakot prasību reģistrēt partnerattiecības arī Katalonijā (kā arī Aragonā un Navarrā), atšķirībā no tā, kas ir noteikts šo autonomo kopienu civiltiesībās, kuras piemēro prioritāri; otrkārt, lēmums par tūlītēju šādas vienādošanas iedarbību, nebrīdinot par to iepriekš, ne arī nosakot pārejas periodu pielāgošanās nolūkā.

- 35 Tāpat ir pārsteidzoši, ka ne *Tribunal Constitucional*, pasludinādama spriedumu 40/2014, ne likumdevējs, pieņemdamas jauno tiesisko regulējumu, neņēma vērā, ka abi pasākumi, it īpaši prasība *ex nunc* reģistrēt partnerattiecības, nelabvēlīgi ietekmēs sievietes, jo atraitnības pensiju saņem galvenokārt sievietes.
- 36 Tāpat ir jānorāda, ka šim īpašajam pabalstam, kas paredz ekonomisko atkarību, kurai ir jāpastāv gan tiesības uz pabalstu radošā notikuma brīdī, gan tā saņemšanas laikposmā (*LGSS* 221. panta 1. punkts), acīmredzami piemīt atbalsta un apgādnieka zaudējuma pensijas iezīmes, kuru nav atraitnības pensijai, ko piešķir pārdzīvojušajam laulātajam – šajā pēdējā gadījumā minētās pensijas saņemšanas nolūkā šāda prasība nav paredzēta –, tāpēc aplūkotajā situācijā varētu tikt aizskartas pamattiesības uz to, ka “ģimenei tiek nodrošināta juridiska, ekonomiska un sociāla aizsardzība”, kas ir nostiprinātas Hartas 33. panta 1. punktā, skatot to kopsakarā ar Eiropas Sociālās hartas 16. pantu.
- 37 Visbeidzot, runājot par iespējamu atsaukšanos uz ekonomiskajiem apsvērumiem saistībā ar sociālā nodrošinājuma sistēmas ilgtspējību, atbilstoši ekonomiskajiem datiem par atraitnības pensijām kopdzīves partneriem to apjoms nepārsniedz 1 % no visām atraitnības pensijām. Turklāt tā ir uz iemaksām balstīta valsts sociālā nodrošinājuma pensija, proti, tā tiek finansēta no mirušā (un tā darba devēja) veiktajām iemaksām sociālā nodrošinājuma sistēmā.
- 38 Ceturtais prejudiciālais jautājums ir par to, vai pastāv iespējamais otrais diskriminācijas iemesls dzimšanas dēļ vai – alternatīvi – piederības nacionālai minoritātei dēļ.
- 39 Kā tika norādīts iepriekš, lai gan pārējās Spānijas valsts autonomajās kopienās kopdzīves partneri no 2008. gada 1. janvāra, [proti, no dienas, kad] tika ieviests pabalsts (ar Likumu 40/2007), zināja par obligāto prasību reģistrēt vai oficiāli nodibināt partnerattiecības, lai saņemtu atraitnības pensiju, Katalonijā, Aragonā un Navarrā bija pamatota paļāvība, ka šī prasība nav jāpilda, jo, definējot tiesību aktos faktisko kopdzīvi, bija piemērojamas to civiltiesības. Šīs paļāvības pamatā bija administratīvā un tiesu prakse pirms *Tribunal Constitucional* sprieduma 40/2014 pasludināšanas.
- 40 Jau aprakstītajos apstākļos, kas radās pēc minētā *Tribunal Constitucional* sprieduma pasludināšanas, radās arī nevienlīdzības situācija, kuras pamatā šajā lietā bija dzīvesvieta Katalonijā. Šajos apstākļos iesniedzējtiesai ir vajadzīgi skaidrojumi par to, vai minēto situāciju var uzskatīt par diskrimināciju dzimšanas dēļ, jo abi kopdzīves partneri bija dzimuši Barselonā, vai – alternatīvi – piederības nacionālajai minoritātei dēļ saistībā ar viņu kā Katalonijas iedzīvotāju politisko stāvokli, ņemot vērā, ka Katalonijai Konstitūcijā ir atzīts “valstspiederības” statuss un ekskluzīva kompetence reglamentēt civiltiesības, un no tā visbeidzot izriet tiesiskā situācija, kas veicināja iespējami diskriminējošu aizsardzības neesamību un nevienlīdzību.